

ОСОБИСТІСНЕ ЗРОСТАННЯ: теоретичні та практичні аспекти

Базиленко А.К.аспірант кафедри вікової та
педагогічної психології
Університету «Україна»**ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ
СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ**

Реальна соціально-політична ситуація в Україні вимагає активної участі людей у всіх галузях життєдіяльності. Показники активності молоді в суспільному житті є важливим аспектом цієї проблеми.

Структура соціальної активності одночасно містить: внутрішні утворення і властивості особистості, її життєву позицію та прагнення, реальну діяльність та поведінку особистості, соціальні результати цієї діяльності. Ці складові елементи вибудовуються у 5 компонентів соціальної активності: мотиваційний, ціннісний, емоційно-вольовий, когнітивно-рефлексивний, діяльнісний. Низький рівень сформованості соціальної активності студентів може бути пояснений такими причинами: а) недостатньою сформованістю просоціальних мотивів поведінки і діяльності, тобто почуття обов'язку, відповідальності перед суспільством, усвідомлення соціально значущої діяльності та ін.; б) переважанням зовнішніх мотивів соціально значущої діяльності над внутрішніми, тобто бажанням отримати певну винагороду чи уникнути покарання над безкорисливим бажанням здійснити соціально значущу діяльність; в) відсутністю почуття відповідальності за свої вчинки, нецілеспрямованістю; г) нерозумінням студентами змісту соціальної активності; д) відсутністю вміння аналізувати свою діяльність та можливості, передбачати її наслідки; е) відсутністю стійкого інтересу до проявів соціальної активності, є) відсутністю активної життєвої позиції. Перераховані вище положення, а також виявлені в ході емпіричного дослідження рівні сформованості соціальної активності студентів (високий відсоток респондентів знаходиться на: низькому рівні (1,3%), нижче середнього (19,5%), середньому рівні (51,1%)), указують на необхідність застосування додаткових засобів для формування соціально активної особистості в межах ВНЗ.

Програмою підвищення рівня сформованості соціальної активності студентів передбачено комплексне формування мотиваційного, ціннісного, емоційно-вольового, пізнавально-рефлексивного та діяльнісного компонентів соціальної активності

студентської молоді. Так, мотиваційний компонент включає: почуття обов'язку, відповідальності перед суспільством, усвідомлення соціально значущої діяльності, відношення значущості зовнішніх мотивів соціально значущої діяльності до внутрішніх; ціннісний компонент містить такі показники, як: прагнення до високих стандартів соціальної діяльності, пріоритети цінностей активного та продуктивного життя, добробуту інших, чесності, сміливості; емоційно-вольовий компонент включає в себе дві складові: вольову (ступінь відповідальності людини за свої вчинки, її рівень емпатії, навички саморегуляції, її ініціативність та цілеспрямованість, самостійність, організованість, здатність боротися з труднощами, вміння доводити справу до кінця в ім'я досягнення позитивних результатів) і емоційну (емоційна реакція на соціальні події, позитивне ставлення до соціальної активності); пізнавально-рефлексивний компонент містить: розуміння студентами змісту соціальної активності, прагнення самостійно поповнювати соціальні знання, вміння аналізувати свою діяльність та можливості, передбачати її наслідки; діяльнісний компонент характеризує специфіку мотиваційних, ціннісних, емоційних, пізнавальних характеристик соціальної активності, а вольовий компонент впливає на характер та постійність діяльнісної реалізації соціальної активності.

Найефективнішими засобами підвищення рівня мотивації студентів до соціальної активності ми вважаємо: мотиваційну бесіду та психологічний тренінг. До вправ і заходів, які покликані формувати вміння спонукати себе й інших до ефективної діяльності відносимо: вправу «Активізуй увагу»; «Емоційне насичення»; «Нове ім'я»; «Ідентифікація з улюбленою твариною»; «Сформувай позитивний образ «Я»; «Успіх у минулому»; конкурс соціальної реклами; збір-похід «Козацькими шляхами»; організація соціального проекту в межах університету. До вправ, спрямованих на визнання успіхів, формування відповідальності відносимо вправи: «Оживлення приємних спогадів»; «Похвала самому собі»; «Турбота про яблуню»; «Естетичні асоціації»; «Позитивне ставлення до помилок». Найефективнішими методами підвищення рівня ціннісного компоненту соціальної активності ми вважаємо: інтерактивні методи навчання і психологічний тренінг. До вправ, спрямованих на ідентифікацію себе з групою та прийняття групових цінностей відносимо: «Складання соціального автопортрету», «Значення цінностей». До вправ, що формують толерантне ставлення до поглядів інших відносимо: правила тренінгових занять; вправу «Біла ворона». Найефективнішою вправою на командування в межах формування ціннісного компоненту соціальної активності студентів, ми вважаємо гру «Безлюдний острів». Найефективнішими методами інтерактивного навчання для підвищення рівня ціннісного

компоненту соціальної активності є: диспут на тему «Сенс життя, ціннісні орієнтації», мозковий штурм «Які, на Вашу думку, доцільні стимули для залучення студентів до творчої, громадської, соціальної, наукової, навчальної роботи?»; метод кейсів на теми: «Байдужість студентської молоді до проблем людей, що знаходяться у зоні АТО, повернулися з неї та потребують волонтерської допомоги», «Робота з неблагополучною сім'єю» - кейс для студентів спеціальності Соціальна робота за технологією ведення випадку, «Засоби допомоги групі у реабілітаційному центрі УТОС, осіб, які повернулися з зони АТО і нещодавно втратили зір». Найефективнішими методами підвищення рівня пізнавально-рефлексивного компоненту соціальної активності студентської молоді ми вважаємо: самопізнання (ознайомлення з результатами власного попереднього тестування; вправа «Чарівна рука»), вправи, спрямовані на знайомство, міні- лекцію «Соціальна активність у студентському житті». До вправ, спрямованих на знайомство відносимо: «Самопрезентація»; «Мій особистий герб і девіз». Найефективнішими засобами підвищення рівня емоційно-вольового компоненту соціальної активності студентів ми вважаємо авторську міні-лекцію «Шляхи та можливості задоволення власних потреб студентами засобами студентського самоврядування», бесіду «Історія боротьби та байдужості українського народу за незалежність на основі сучасних прикладів формування ДНР та ЛНР, перемоги Майдану»; вправи спрямовані на: усвідомлення особливостей самосприйняття і сприйняття себе іншими («Емоційна драбинка», «Самокритика», «Представлення партнера»; «Перша проба на роль», «Рекламний ролик»; «Мій портрет очима групи»), розвиток позитивного самосприйняття, розвиток емпатії; розвиток мімічної експресивності. Найефективнішим засобом формування позитивного ставлення до соціальної активності є бесіда на тему «Історія боротьби та байдужості українського народу за незалежність на основі сучасних прикладів формування ДНР та ЛНР, перемоги Майдану». До вправ, спрямованих на розвиток позитивного самосприйняття відносимо: авторську вправу «Уявіть себе в дитинстві», вправу «Сильні сторони», «Хто я?». До вправ, спрямованих на розвиток емпатії відносимо: «Зрозумій іншого», «Люблячий погляд», «Сищик», «Живі руки». До вправ, спрямованих на розвиток мімічної експресивності відносимо: «Як поживаєте?», «Скло»; «Усмішка». Найефективнішими методами підвищення рівня діяльнісного компоненту соціальної активності студентської молоді ми вважаємо: ділові ігри на заняттях, тренінг «Як правильно оформлювати, прописувати проекти», тренінг «Фандрейзинг»; мозкова атака на тему «Які форми соціальної активності для Вас найцікавіші?», вправи на командоутворення («Летіли гуси», «Колаж»), організація та проведення фестивалю творчості студентів

з особливим потребами «Сяйво надій» та Дня відкритих дверей Університету.

Література

1. Афанасьєва Н.Є. Методологія соціально-психологічного тренінгу. – посібник / Н.Є. Афанасьєва – Х.: УЦЗУ, 2008 – 106 с.
2. Вачков И.В. Основы технологии группового тренинга: учеб. пособие/ Вачков В.И. -М: Издательство "Ось-89", 1999, с.176
3. Занюк С.С. Мотиваційний тренінг (як учитися спонукати себе та інших до ефективної діяльності) – спецпрактикум з психології мотивації / С.С. Занюк – Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Волинського державного університету ім. Лесі Українки, 1998 – 68 с.
4. Киричук В.О. Підтримка системою тренінгів діагностичного комплексу «Універсал» Освіта та розвиток обдарованої особистості / В.О. Киричук, №7 (14), 2013
5. Козлов Н.И. Лучшие психологические игры и упражнения / Н.И. Козлов – Екатеринбург: Издательство АРД ЛТД, 1997. – 144 с.

Бондарчук Олена

*доктор психологічних наук,
професор, завідувач кафедри
психології управління*

*ДВНЗ «Університет менеджменту
освіти» НАПН України*

МОДЕЛЬ ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Однією з важливих умов підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців є становлення й розвиток їх особистості як суб'єктів, які активно, якісно й творчо реалізують професійній функції з оптимальними психологічними витратами, володіють засобами самовираження й саморозвитку особистості в професії тощо.

Разом з тим, теоретичний аналіз наукової літератури та аналіз практики професійної підготовки майбутніх фахівців свідчить про недостатню увагу до розвитку їх особистості, що часто негативно позначається на професійній діяльності у майбутньому, спричиняючи «професійне вигорання» та професійні деформації особистості. Отже, існує об'єктивна потреба в сприянні особистісному зростанні майбутніх фахівців як неодмінній умові їх професійного становлення.

Слід зазначити, що за результатами теоретичного аналізу літератури можна констатувати відсутність єдиного підходу до розуміння особистісного розвитку й зростання, акцентування